

In deze rubriek elk weekeinde een necrologie van iemand die recent is overleden.



Hij bleef trouw aan de schrijvers

Michael Valetton (1932-2021) maakte van kunstenaarsdorp Bergen weer een literaire hotspot.

Daar staat hij dan, de jonge boekhandelaar, „nieuw jasje, dasje, gepoetste schoenen en een gereedstaande beroeps-smile. Het is middenin het seizoen, het dorp staat bol van de toeristen, dus: kom op!” De 27-jarige Michael Valetton is vastberaden om van zijn nieuwe werkplek een succes te maken.

Op die zomerse maandag in 1959 blijkt echter al gauw dat de Eerste Bergensche Boekhandel, die Valetton tegen een voordelige lening kon overnemen na een reddingsactie door vier Amsterdamse uitgevers, niet meer de vanzelfsprekende trekpleister is die de locatie en de voorgeschiedenis doen vermoeden. De winkel bestaat sinds 1910, en Bergen, het dorp „waar kunstenaars zich prettig voelen”, bracht eerder schrijvers als Nescio, E. du Perron en A. Roland Holst binnen als vaste klanten, maar die oude garde is anno 1959 „al flink uitgedund”, aldus Valetton in zijn boekje met *Losse herinneringen*.

Het pand is vervuild, de boekenvoorraad is een chaos en er ligt voor decennia aan verstoffen kantoorartikelen. Die interesseren Valetton niet: hij wil literatuur verkopen, poëzie en proza van hoge kwaliteit. Géén sportboeken, géén strips. Immers: „Boeken zijn niet alleen stapels papier met drukinkt, het zijn geen opslagplaatsen van letters of woorden. Ze zijn machtig. Ze kunnen tot oorlog leiden en vrede bewerkstelligen.” Veertig jaar lang zal Valetton zich met hart en ziel blijven inzetten voor dat wonderlijke „verbond tussen schrijver en lezer”.

Op hetzelfde adres aan de Oude Prinsweg speelt zich ook zijn privéleven af: hij woont boven de zaak met zijn vrouw Tineke Binkhorst, met wie hij vanuit Nijmegen naar Bergen is gekomen, dochter Barbara (1962) en zoon Alexander (1964). Barbara: „Mijn geboorte viel tijdens de Kinderboekenweek, dus toen liep mijn vader net met een stoet schoolkinderen door het dorp.

„Hij stond zes dagen per week in de win-

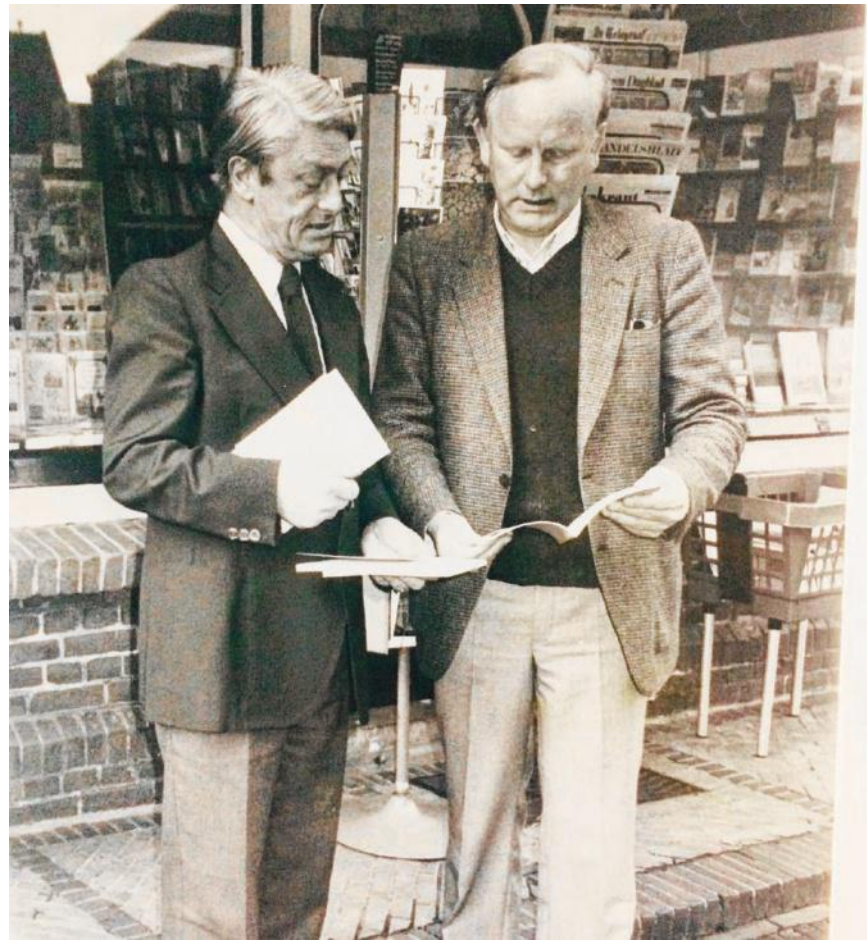
kel, en het was niet de bedoeling dat wij daar zomaar kwamen rondrentelen. Rond half zeven kwam hij naar boven, en dan was hij er ook echt. Na het eten las hij ons voor, goede kinderboeken van Tonke Dragt en Thea Beckmann. Verhalen waar je even moeite voor moest doen, en waarin de hoofdpersoon allerlei obstakels moest overwinnen. Dat paste bij mijn vader. Televisie vond hij niks, dat was ‘leegloop’.”

Alexander: „Mijn vader was erg met ons begaan, maar hij wist niet goed hoe hij dat moest uiten. Hij was zelf kil opgevoed. Sport vond hij stom, dus met de uitslagen van mijn hockeywedstrijden hoefde ik hem niet lastig te vallen - hij voerde liever een serieus gesprek.”

Terwijl hij gestaag voortbouwde aan een nieuwe cliënteel van lezers en kunstenaars als Lucebert, begon Valetton ook met het organiseren van Literaire Avonden in café-restaurant De Rustende Jager.

Harry Mulisch beet in maart 1960 het spits af voor 125 belangstellenden - entree één gulden - en een traditie was geboren. In 1963 trakteerde Jan Wolkers het publiek op enkele ‘pikante scènes’ uit zijn verhalenbundel *Gesponnen Suiker*: er waren weglopers en boe-roepers, het gemeentebestuur sprak er schande van, maar Valetton weigerde zijn excuses aan te bieden en haalde prompt de landelijke media als verdediger van het vrije woord. Bergen stond weer op de kaart als literaire bestemming.

„Het sympathieke was: het publiek kocht een seizoensabonnement zonder dat ze wisten wie er zouden optreden”, vertelt Adriaan van Dis. „Beginners en bekende namen kregen een gelijke kans.” Van Dis kocht als kind kleurpotloden bij Valetons voorganger en houdt zijn boeken nog altijd graag in Bergen ten doop. Hij herinnert zich Valetton als een „moedige, waardige man”, trouw aan de schrijvers en trouw aan zijn eigen smaak. „Géén Baantjer”, zegt Van Dis. „Daar plaag-



Michael Valetton met dichter Klaas Vondeling bij de Eerste Bergensche Boekhandel, in 1987.
Links: Valetton in 1970.

FOTO'S PRIVÉCOLLECTIE

de ik hem weleens mee. Maar een beetje snobisme hoort bij het vak.”

Een paar keer wist Valetton grote buitenlandse namen naar Bergen te halen: acteur Peter Ustinov (auteur van een „vrij onbenullig” boek over God en de Duivel, aldus Valetton), A.B. Yehoshua, Marilyn French. Maar de meeste aandacht bleef uitgaan naar Nederlandstalige schrijvers en dichters.

Op een boekenbeurs eind jaren tachtig maakte Valetton kennis met literair organisator Umtul Kiekens, die later zijn tweede vrouw zou worden. „Hij was consciëntieus en echt geïnteresseerd, ook in het aanbod

van kleine uitgeverijen”, vertelt ze. „Ik kon hem helpen bij de organisatie van de uitreiking van de A. Roland Holstprijz.” Als voorzitter van het stichtingsbestuur bedacht Valetton ook om de voormalige woning van de Bergense dichter als werkplek voor schrijvers en dichters in te richten.

Na zijn pensionering in 1999 hield Valetton de gretige potentiële kopers van het pand van zich af; het moest een boekhandel blijven. In Karien Hilbers en Thomas Swinkels vond hij twee bevlogen opvolgers. Het boekenparadijsje bestaat nog.

Sandra Heerma van Voss